

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Комітет з питань етики

РІШЕННЯ

від 23 квітня 2025 року № 13 (149)

**про внесення на розгляд
Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти подання
про наявність у дисертації доктора медичних наук
Глазкова Едуарда Олександровича «Адаптаційні реакції організму
при зміні клімато-географічних умов перебування у громадян
з Середньої та Східної Азії» фактів порушення вимог з питань
текстових запозичень без посилання на джерело (академічного плагіату)**

До Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (далі – Національне агентство) 03 липня 2024 року надійшла скарга від Смірнова Олега Ювеналійовича щодо виявлення у захищеній Глазковим Едуардом Олександровичем 29 вересня 2015 року на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 29.600.02 Державного закладу «Луганський державний медичний університет» дисертації доктора медичних наук за спеціальністю 14.03.04 – патологічна фізіологія «Адаптаційні реакції організму при зміні клімато-географічних умов перебування у громадян з Середньої та Східної Азії» фактів академічного плагіату (реєстр. № 40-24-АД від 03 липня 2024 року, далі – скарга).

Комітет з питань етики (далі – Комітет) своїм рішенням від 19 липня 2024 року № 54 (119) прийняв скаргу до розгляду.

Про прийняття скарги до розгляду Комітетом були проінформовані Луганський державний медичний університет як заклад, спеціалізована вчена рада якого прийняла рішення про присудження наукового ступеня, а також Глазков Едуард Олександрович. Водночас копія скарги оприлюднена на сайті Національного агентства.

Перевірку викладених у скарзі відомостей здійснював уповноважений підрозділ секретаріату Національного агентства, який 18 березня 2025 року надав Голові Комітету Звіт перевірки відомостей щодо наявності у захищеній дисертації доктора медичних наук Глазкова Едуарда Олександровича «Адаптаційні реакції організму при зміні клімато-географічних умов перебування у громадян з Середньої та Східної Азії» фактів академічного плагіату з результатами проведеного аналізу виявлених за допомогою відповідного програмного забезпечення фрагментів збігів щодо неправомірного використання наукових текстів, ідей, розробок, наукових результатів і матеріалів інших авторів без відповідного посилання (далі – матеріали перевірки).

Згідно з пунктом 14 Порядку розгляду скарг/повідомлень щодо фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, затвердженого рішенням Національного агентства (протокол №16(45) від 24 жовтня 2023 року (зі змінами, далі – Порядок) Голова Комітету, отримавши від уповноваженого підрозділу секретаріату Національного агентства матеріали перевірки передав їх на ознайомлення членам Комітету 20 березня 2025 року та визначив 21 березня 2025 року доповідача за справою.

Доповідач проаналізував матеріали перевірки скарги та визнав їх достатніми для її розгляду Комітетом по суті.

Комітет за результатами вивчення матеріалів перевірки, а також інформації, наданої доповідачем, особою, щодо дисертації якої подана скарга, дійшов висновку про наявність фактів порушення вимог з питань текстових запозичень без посилання на джерело (академічного плагіату) у дисертації доктора медичних наук Глазкова Едуарда Олександровича «Адаптаційні реакції організму при зміні клімато-географічних умов перебування у громадян з Середньої та Східної Азії».

У вказаній дисертації за допомогою програмного забезпечення виявлено відтворення без належних посилань на джерела запозичення фрагментів 22 наукових праць іншого авторства, з них із дев'яти праць шляхом їх перекладу на українську мову з російської:

1. Акарачкова Е. С. Хронический стресс и нарушение адаптации у медицинских работников // Трудный пациент. – 2006. – Т. 4. – №8. – С. 70–72.
2. Басв Олег Анатолійович. Адаптація серцево-судинної системи і функціональний стан вищої нервової системи організму людини при тривалих фізичних навантаженнях. : автореф. дис. ... к.б.н. : спец.. 03.00.13 - Фізіологія людини і тварин : дата захисту 2007-03-15; Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка.
3. Вилка В. А., Роман Л. А. Особливості міжкультурної адаптації студентів-іноземців в умовах україномовного середовища // Педагогіка. – 2010. – URL: http://www.rusnauka.com/5_PNW_2010/Pedagogica/58973.doc.htm
4. Витковская М.И., Троцук И.В. Адаптация иностранных студентов к условиям жизни и учебы в России (на примере РУДН) // Вестник РУДН, серия Социология. – 2004. – №6-7. – С. 267–283.
5. Гордашников В. А., Осин А. Я. Образование и здоровье студентов медицинского колледжа. – Москва: Академия естествознания, 2009. (Раздел 6.3).
6. Дикий Б.В., Товт В.А., Дуло О.А. Оцінка неспецифічних адаптаційних реакцій організму при проведенні реабілітаційних заходів: Методичні рекомендації. – Ужгород, 2013. – 41 с.
7. Діасамідзе Елгуджа Джемалович. Діагностика, профілактика і лікування зон підвищеної больової чутливості на слизовій оболонці протезного поля у хворих при знімному зубному протезуванні : дис. ... к. мед. н. : спец. 14.01.22 - Стоматологія : дата захисту 2012-02-20; Харківська медична академія післядипломної освіти МОЗ України.
8. Кузнецова Н. С. Изменения биохимического и психофизиологического

статуса организма студентов при воздействии факторов образовательной среды вуза и их коррекция природными адаптогенами : автореф. дис. ... кандидата биологических наук : 14.00.16. – Чита, 2007. – 23 с.

9. Мосейчук Ю. Ю. Актуальність процесу адаптації першокурсників до навчання у ВНЗ // Věda a vznik – 2011/2012: materiály VIII mezinárodní vědeckopraktická konference. (Praha, 27.12.2011–05.01.2012 r.). Praha: Education and Science, 2012. Díl 18: Pedagogika. S. 34–36.

10. Палій С. В. Створення структурної моделі інформаційно-організаційного середовища підготовки та соціальної адаптації іноземних студентів // Управління розвитком складних систем. - 2011. - Вип. 8. - С. 112-116. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Urss_2011_8_24

11. Першина А. Адаптація студентів до навчання у вищих навчальних закладах // Освіта регіону. – 2011. – №3. – URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/590>.

12. Поштарук Т. А. Адаптація студентів у ВНЗ (реферат) // Вісник психології і педагогіки. 12.04.2010.

URL: https://www.psych.kiev.ua/Адаптація_студентів_у_ВНЗ

13. Радченко Олена Мирославівна. Адаптаційні реакції, їх значення в клініці внутрішніх хвороб : дис. ... д. мед. н. : спец.. 14.01.02 - Внутрішні хвороби : дата захисту 2004-03-30. Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького.

14. Раздайбедін Віталій Миколайович. Властивості вищої нервової діяльності і механізми адаптації серцево-судинної системи учнів старшого шкільного віку при тривалих фізичних навантаженнях : дис. ... к.б.н. : спец.. 03.00.13 - Фізіологія людини і тварин : дата захисту 2006-09-27; . Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка.

15. Райчева Т.Д. Адаптація студентів до навчальної діяльності // Педагогічна освіта: теорія і практика. – Київ, 2012. – Вип. 12. – С. 135–138.

16. Резенькова О. В. Изучение влияния экстракта солодки голой на процессы адаптации организма : дисс.... кандидата биологических наук : 03.00.13. — Ставрополь, 2003. — 175 с.

17. Соколова Л. П. Изменение возможностей адаптации как патогенетический фактор формирования додементных когнитивных расстройств у пожилых пациентов. // Современные проблемы науки и образования (электронный). – 2011. - №3. URL: <http://www.science-education.ru/97-4686>.

18. Старкова Е. В. Исследование уровня и типа адаптации к новой социокультурной ситуации у молодежи, переехавшей на учебу в город // Теория и практика общественного развития. – 2011. – №2. – С. 142–145.

19. Физиология человека / Под ред. Г. И. Косицкого. 3-е изд., перераб. и доп. М.: Медицина, 1985. 544 с.

20. Чумак С. А. Клинико-диагностические аспекты аутоагрессивного поведения у больных с первичными и повторными аутоагрессивными действиями : дис. ... к. мед. н. К., 2008.

21. Шахвердова А. П. Вплив адаптаційного потенціалу першокурсників на успішність адаптації до навчання у ВНЗ / А. П. Шахвердова // Наука і освіта. – 2010. – №2. – С. 223-228.

22. Ященко С. Г. Фізіотерапевтичні методи корекції адаптаційних процесів у студентів, що прибувають на навчання в Крим. – автореферат дис. ... канд. мед. наук (спец. 14.01.33 – курортологія та фізіотерапія). – Ялта, 2004.

У результаті аналізу встановлена наявність у дисертації Глазкова Е. О. дослівного (у деяких випадках з додаванням, вилученням, заміною або перестановкою окремих слів, словосполучень чи частин тексту та/або із використанням синонімів) відтворення фрагментів опублікованих праць інших авторів без належного наведення посилань на відповідне джерело запозичення – обсягом від одного речення/абзацу до кількох абзаців, сторінок в окремому випадку. Таке відтворення здійснювалося із копіюванням джерел, наведених у посиланнях у текстах джерел неправомірних запозичень, або з вилученням, заміною чи додаванням таких посилань – в усіх випадках без зазначення дійсного джерела запозичення. Зазначені факти збігів підпадають під визначення поняття академічного плагіату.

При оцінці матеріалів перевірки Комітет керується пунктом 21 Порядку, згідно з яким будь-які документи чи свідчення про наявність або відсутність у дисертації та/або наукових публікаціях, у яких висвітлені наукові результати дисертації, фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації не є вирішальними, не мають наперед визначеного значення для Комітету і враховуються в сукупності з іншими документами та матеріалами при прийнятті рішень відповідно до цього Порядку.

Згідно з абзацами першим, четвертим пункту 40 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 (далі – Порядок 1197) у МОН розглядаються звернення щодо порушення вимог з питань текстових запозичень без посилання на джерело, академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації за поданням Національного агентства – безстроково.

Відповідно до пункту 38 Порядку №1197, особа, якій за рішенням МОН (МОНмолодьспорту, ВАК) видано диплом доктора (кандидата) наук, може бути позбавлена відповідного ступеня у разі виявлення порушень вимог нормативно-правових актів з питань атестації наукових кадрів, чинних на момент прийняття рішення МОН (МОНмолодьспортом, ВАК) про видачу відповідного диплома або затвердження рішення ради про присудження ступеня доктора філософії.

Згідно із пунктом 2 постанови Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197 «Деякі питання присудження (позбавлення) наукових ступенів» атестація осіб, підготовка яких на здобуття наукових ступенів кандидата, доктора наук розпочата до 01 вересня 2016 року, здійснюється спеціалізованими вченими радами, утвореними відповідно до затвердженого цією постановою Порядку, присуджуються наукові ступені кандидата, доктора наук відповідно до законодавства, що діяло до набрання чинності Законом України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII “Про вищу освіту”, та видається диплом кандидата, доктора наук Міністерством освіти і науки.

Відповідно до абзацу другого статті 6 Закону «Про вищу освіту» (в редакції, чинній на момент прийняття рішення МОН про видачу диплома) виявлення академічного плагіату у захищеній дисертації (науковій доповіді) є підставою

для скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня та видачу відповідного диплома.

Відповідно до пункту 9 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (в редакції, чинній на момент прийняття рішення МОН про видачу диплома, далі – Порядок № 567) дисертація на здобуття наукового ступеня є кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто здобувачем у вигляді спеціально підготовленого рукопису або опублікованої монографії. Підготовлена до захисту дисертація повинна містити висунуті здобувачем науково обґрунтовані теоретичні або експериментальні результати, наукові положення, а також характеризуватися єдністю змісту і свідчити про особистий внесок здобувача в науку.

Відповідно до пункту 14 Порядку № 567 виявлення в дисертації, автором якої вже видано диплом доктора чи кандидата наук, текстових запозичень без посилання на джерело, є підставою для прийняття рішення про позбавлення його наукового ступеня.

Окрім того, згідно з пунктом 4.7. Положення про спеціалізовану вчену раду, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14 вересня 2011 року № 1059, чинного на момент прийняття рішення МОН про видачу відповідного диплома Глазкову Е.О., якщо рада встановила, що здобувач використав ідеї та розробки, текстові запозичення, наукові результати та матеріали інших авторів без посилання на джерело, то рада знімає дисертацію з розгляду незалежно від стадії проходження без права її повторного захисту. У цьому разі заява про зняття дисертації з розгляду не приймається, а до МОНмолодьспорту надсилається рішення ради разом з авторефератом і стенограмою засідання. А відповідно до пункту 1.9. цього Положення у разі порушення радою вимог нормативно-правових актів з питань присудження наукового ступеня доктора чи кандидата наук МОНмолодьспорт скасовує прийняте радою рішення і може вжити до неї заходи в межах своєї компетенції, у тому числі до зупинення діяльності цієї ради.

При цьому частиною четвертою статті 42 Закону України «Про освіту» визначено, що порушенням академічної доброчесності вважається, зокрема, академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства. Водночас, згідно з частиною шостою статті 69 Закону України «Про вищу освіту» (в редакції, яка вже була чинна на момент прийняття рішення МОН про видачу відповідного диплома Пилипенку С.О.) академічний плагіат це оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства.

Відтак наявність «текстових запозичень, використання ідей, наукових результатів і матеріалів інших авторів без посилання на джерело» в дисертації, які є підставою порушення клопотання про позбавлення особи наукового ступеня, узгоджується із визначенням академічного плагіату, закріпленого

частиною четвертою статті 42 Закону України «Про освіту» та частиною шостою статті 69 Закону України «Про вищу освіту».

Відповідно до частини сьомої статті 28¹ Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня кандидата наук, доктора наук у разі встановлення відповідно до законодавства фактів академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти здійснюється у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України, та може бути оскаржене відповідно до законодавства.

Згідно з частиною дев'ятою статті 19 Закону України «Про вищу освіту» Комітет з питань етики розглядає питання порушення академічної доброчесності і вносить відповідні подання до Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

На підставі наведеного, відповідно до частини дев'ятої статті 19 Закону України «Про вищу освіту», частини четвертої статті 42 Закону України «Про освіту», частини сьомої статті 28¹ Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», пунктів 38–41 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, пунктів 21–22 Порядку розгляду скарг/повідомлень щодо фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, затвердженого на засіданні Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (протокол № 16 (45) від 24 жовтня 2023 року, зі змінами), з урахуванням чинних на момент прийняття рішення МОН про видачу відповідного диплома Глазкову Е.О. частини шостої статті 6, частини шостої статті 69 Закону України «Про вищу освіту», пунктів 9, 14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а також пунктів 1.9, 4.7 Положення про спеціалізовану вчену раду, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14 вересня 2011 року № 1059, Комітет

ВИРІШИВ: внести на розгляд Національного агентства подання про наявність у дисертації доктора медичних наук Глазкова Едуарда Олександровича «Адаптаційні реакції організму при зміні клімато-географічних умов перебування у громадян з Середньої та Східної Азії» захищеній 29 вересня 2015 року на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 29.600.02 Державного закладу «Луганський державний медичний університет» порушення вимог з питань текстових запозичень без посилання на джерело (академічного плагіату).

Голова Комітету

Артем АРТЮХОВ